

פרוטוקול מס' 144

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג' ט' בשבט תשל"ב - 25.1.72, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אנקוריין
ד. ארזי
מ. ביבי
י. גולן
ש.י. גרוס
צ. גרשוני - במקום ח"כ ברעם
א. הראל
י. נחושתן
מ. נסים
א. עופר
צ. צימרון
א. רזיאל-נאור
מ. שחל

מוזמנים:

ח. ליאור - מזכיר הכנסת
נ. לורן - המזכיר המיועד של הכנסת
ז. שר - היועץ המשפטי של הוועדה
א. בד-זכאי - משרד המשפטים
ג. בד-יוסף - חשב הכנסת

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: נ. רינגלר

- סדר-היום:
- א. מכתבו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט בדבר הטיפול בתיקונים לחוקי יסוד;
  - ב. אישור הצעת תקציב הכנסת לשנת 1972;
  - ג. קביעת הזמן לדיון בנושא: הריבוי המדאיג של תאונות דרכים קטלניות והצורך בנקיטת פעולות בלתי שגרתיות כדי להלחם בנגע התאונות;
  - ד. פניית חבר-הכנסת ר. ארזי לתיקון סעיפים 48 ו-87 של התקנון.

803

(27.1.72 2011)

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. ישעיהו:

א. מכתבו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט בדבר הטיפול בתיקונים לחוקי יסוד

רצוני להקריא באזניכם מכתב של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר-הכנסת י. גולדשמידט בדבר הטיפול בתיקונים לחוקי יסוד. אם חברי הוועדה ירצו שנדון בכך - מה טוב, אם תרצו לעיין במכתב - נשאיר זאת למחשבה, אבל טוב שהשאלה הזאת תוצג.

1. הכנסת הראשונה החליטה ביום 13.6.50 כדלקמן: 'הכנסת הראשונה מסילה על ועדת החוקה, חוק ומשפט להכין הצעת חוק למדינה. החוקה תהיה בנויה פרקים-פרקים, באופן שכל אחד מהוועדות חוק יסודי בפני עצמו. הפרקים יובאו בפני הכנסת, לאחר שהוועדה תסיים את עבודתה, יתאגדו כל הפרקים לחוקת המדינה.'

2. הוועדה המסדרת החליטה ביום 23.11.65 בתחילת כהונתה של הכנסת הששית כדלקמן: 'ועדת החוקה, חוק ומשפט תבחר מבין חבריה ועדת משנה לחוקי יסוד כפרקי חוקה, עם יושב-ראש מיוחד לוועדה זו.'

3. יושב-ראש הוועדה המסדרת דאז, חבר-הכנסת י. קרגמן, מסר את ההלצה הנ"ל בכנסת ביום 23.11.65 כדלקמן: 'הוועדה המסדרת מציעה לאשר תשע ועדות, כפי שהיו בכנסת החמישית. נוסף לכך החליטה הוועדה המסדרת להמליץ על הקמת שתי ועדות-משנה - אחת בוועדת הכספים ואחת בוועדת החוקה, חוק ומשפט: ועדת-משנה קבועה למימצי הביקורת של מבקר המדינה וועדת-משנה קבועה לחוקי יסודי כפרקי חוקה. המלצה זו נובעת מתוך עומס העבודה הקיים באופן מיוחד בשתי ועדות אלו. אמנם תקנון הכנסת קובע שכל ועדה קבועה יכולה לבחור ועדת-משנה, אך הוא אינו מחייב זאת. הוועדה המסדרת ממליצה ששתי הוועדות הללו, ועדת הכספים וועדת החוקה, חוק ומשפט, תבחרנה ועדות משנה, עם יושב-ראש מיוחדים. מובן שוועדות משנה אלו תהיינה כפופות לוועדות-האם - לוועדת הכספים ולוועדת החוקה, חוק ומשפט. בהזדמנות זו רוצה אני לציין, כי בוועדת הכספים היתה קיימת ועדת-משנה כזאת, ואנחנו ממליצים שהצוהג הזה יהיה גם בכנסת הששית.'

4. ועדת המשנה הזאת הוקמה והתחילה לפעול. אף נתקבלו בכנסת מספר חוקי יסוד - חוק יסוד:הכנסת, חוק יסוד: נשיא המדינה, חוק יסוד:הממשלה.

5. ביום ט' בסיון תשכ"ח - 5.6.68 הפנה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט דאז חבר-הכנסת מ. אונא אל יושב-ראש ועדת הכנסת דאז חבר-הכנסת אזניה שאלה אשר שלח קודם לכן אל יושב-ראש הכנסת, ותשובת היושב-ראש, אשר צויינה כלא מחייבת. לא נתקבלה תשובה מאת מר אזניה לשאלתו של מר אונא ועל כן יש לכאורה לראות את מעמדה של ועדת המשנה לחוקי יסוד כפי שתואר אותו חבר-הכנסת י. קרגמן בכנסת לפי סימן 3 לעיל.

6. גם בכנסת השביעית פועלת ועדת המשנה לחוקי יסוד בראשותו של חבר-הכנסת ב. הלוי והיא עוסקת בחוק יסוד זכויות האדם כפרק אשר ייכלל בבא העת בחוקת המדינה.

7. עתה הועברו לוועדת החוקה, חוק ומשפט הצעות חברי-הכנסת לתיקונים בחוקי יסוד קיימים, ונתעוררה שאלה באיזה גוף יתנהל הדיון הטרומי, ואחר כך הדיון לקראת קריאה שניה ושלישית בתיקונים אלה.

8. חבר-הכנסת ב. הלוי טוען שוועדת המשנה לחוקי יסוד היא בעלת הזכות הבלעדית לטיפול לא בחוקי יסוד חדשים בלבד, אלא גם בכל תיקון לחוקי יסוד קיימים. הנא מודה בכך שוועדת המשנה שהוא עומד בראשה חייבת להעביר את סיכומיה לאישור מליאת הוועדה, ורק אחר-כך יובא החוק למליאת הכנסת. לדעתו נובע הדבר מהקצאת תחום חוקי היסוד לוועדת המשנה המיוחדת הזאת אשר הוקמה לפי המלצת הוועדה המסדרת בכנסת הששית.

9. לעומת זאת מפרש אני את החלטת הכנסת בעקבות המלצת הוועדה המסדרת בראשית הכנסת הששית כך שהיא ביקשה להבטיח

היו"ר י. ישעיהו:

קידום מזורז יותר של חברי החוקה לפי שלביה על-ידי הקמת ועדת משנה מתמדת לנושא זה, אך אין בהחלטת הכנסת משום הפקעת סמכותה של הוועדה במליאתה לטפל בתיקונים בחוקי יסוד קיימים.

10. מלבד טענות העקרונית סבורני שבמיוחד לגבי הצעות חוק (תיקון) של חברי-הכנסת מצריכה הדרך שחבר-הכנסת הלוי רוצה בה דיון כפול בשלב הטרומי ודיון כפול אחרי הקריאה הראשונה, וזה מכביד ביותר, ולפי דעתי שלא לצורך, על עבודת מליאת הוועדה וגם על עבודת ועדת המשנה.

11. מתוך שיקולים אלה היה בדעתי להביא את הצעות החוק לתיקון חוקי יסוד למליאת הוועדה, אך נוכח עמדתו של חבר-הכנסת הלוי במנעתי מלעשות זאת עד כה. בתאום אתו הריני מבקש הכרעת ועדת הכנסת בשאלה זאת."

י. נחושתן: אבקש להפיץ את המכתב בין החברים כדי שנוכל לעיין בו.

א. אנקורי: אני מציע שלבירור זה יוזמנו שני יושבי-הראש הנכבדים: חבר-הכנסת י. גולדשמידט וחבר-הכנסת ב. הלוי.

היו"ר י. ישעיהו: המכתב יופץ בין חברי הוועדה וביום ג' הבא נזמין את שני יושבי הראש לדיון בנושא זה.

ז. שר: מהצד הפורמלי, יש צורך שההחלטה המפורשת של ועדת החוקה, חוק ומשפט להקים את ועדת המשנה לחוקי יסוד תהיה בפני הוועדה בזמן הדיון.

הוחלט: להזמין לדיון בנושא זה, שיתקיים ביום ג' ט"ז בשבט תשל"ב - 1.2.72 את יושבי-הראש ועדת החוקה, חוק ומשפט וכן את יושב-ראש ועדת המשנה לחוקי יסוד.

היו"ר י. ישעיהו:

ב. אישור הצעת תקציב הכנסת לשנת 1972

רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת המשנה לענין תקציב הכנסת, חברת-הכנסת רזיאל-נאור, לדיווח ולסיכום הצעת תקציב הכנסת לשנת 1972.

א. רזיאל-נאור: ועדת המשנה לענין תקציב הכנסת קיימה מספר ישיבות ובירורים. בישיבה אחת נכתב גם יושב-ראש הכנסת והסביר לנו כמה נקודות שהעוררן לצביעה עליהן: סעיף 826 -

בתקציב המונח לפניכם ישנה הגדלה של 10% בלבד לעומת השנה הקודמת והיא נובעת מהגדלת המשכורות ב-10%. ועדת המשנה הגדילה תקציביהם של מספר סעיפים: סעיף 102 - משלחות פרלמנטריות (אירוח ושליחה) - הגדלנו את התקציב מ-100,000 ל"י ל-150,000 ל"י; לסעיף 826 - הספרייה - הוספנו 12,000 ל"י. - במקום 60,000 ל"י הגדלנו ל-72,000 ל"י; לסעיף 752 - הקצבה למיעוט - הוספנו גם כן 12,000 ל"י. - במקום 84,000 ל"י הגדלנו ל-96,000 ל"י; בסעיף שכר חברי-הכנסת ובסעיף שכר עובדי הכנסת ישנה הגדלה של 10% הנובעת מהתייקרויות ועליית השכר.

לענין סעיף 804 - שינויים במיבנים והתקנות: הועלו הצעות לתוספות בניה והוספת מבנים שונים. הוועדה דנה בהצעות אלו. לו היינו מקבלים את ההצעות הללו צריכים היינו להוסיף סכומים גדולים לתקציבה, אבל בגלל המגמה לצמצם את התקציב הגבלנו את ההתקנות הללו, אף על פי שחלק מהם באמת חשובים.

י. נחושתן: לפי הסכום המופיע בסעיף שכר חברי הכנסת אינני רואה שהוספתם לסעיף זה 10%.

הסכום כולל רק את תוספת היוקר.

ג. בר-יוסף:

אם יהיו שינויים גדולים בשכר חברי-הכנסת ישתמשו ברזרבה.

א. רזיאל-נאור:

(א) קרן לרשות יושב-ראש הכנסת - סעיף 103 - רואה אני שהקטנתם את התקציב

היו"ר י. ישעיהו:

מ-20,000 ל"י ל-15,000 ל"י.

יושב-ראש הכנסת עמד על כך. הוועדה לא נגעה מיוזמתה היא בסעיף זה.

היו"ר א. רזיאל-נאור:

אני מציע לא רק שלא להקטין את הקרן, אלא להגדיל את הקרן. אין כאן מקום לומר

היו"ר י. ישעיהו:

שזהו רצונו-כבודו של יושב-ראש הכנסת, כי ודאי מתוך שיקולי צניעות לא רוצה יושב-ראש הכנסת שהקרן שתעמוד לרשותו תהיה גדולה בצורה כזאת שתעורר אצל מישהו התרשמות לא נכונה.

או מטעמי לחץ.

א. עופר:

יש לחצים. יש דברים שהתקציב של יושב-ראש הכנסת לאותו הנושא הוא דבר בעל חשיבות ציבורית, אישית ותרבותית. חשוב מאוד שיש קרן כזאת העומדת לרשות יושב-ראש הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

אני בהחלט ממליץ בפני הוועדה שלפחות

תחזיר את הסכום למקורו, אם לא להגדילו.

(ב) רצוני להציג לפניכם בעיה הנוגעת לסעיף 785 - אש"ל. נסיעות וקצובות לחברי-הכנסת. לא הכרחי שזה יתווסף לתקציב, אפשר יהיה להסתדר במסגרת הסכום של אש"ל, נסיעות וקצובות לחברי-הכנסת. אני מציע את השאלה מבלי שצריך יהיה לקבל בה הכרעה לגופו, כי עלינו להחליף בענין זה דברים לפני שנסכמו סופית. מלבד זאת יש לנו ועדת משנה לענין שכר חברי-הכנסת.

לסעיף זה יש הצעה מטעם מספר יושבי-ראש

ועדות הכנסת: שחברי-הכנסת המוזמנים על-ידי הוועדה לסיורים בימי א' ו-ה' בשבוע יקבלו אש"ל בעד אותו יום. יש לפחות שני ציטוקים להצעה זו:

(א) בימים בהם לא מתקיימת ישיבת מליאת הכנסת קובעים לעצמם חברי-הכנסת ציטוקים, נניח שחברי-הכנסת הוא בעל משרד - הסיור יעסיק אותו כל היום. תשלום האש"ל יכול לכסות על היום הזה; (ב) קיימת תופעה של השתתפות מעטה בסיורים. נגרמת הרגשת אי-נוחות ואי נעימות כאשר מצפים לבואה של ועדה המונה 19 חברים, מצפים לבואם של 15 חברים והנה משתתפים רק 5; זאת משום שהחברים טרודים בענייניהם הפרטיים ומנותרים על הסיור. אני מחשיב מאוד את הסיורים, בייחוד במערבות המפעלים של המדינה והצבא. המארגנים מנסים לפצות לקבל את רוב חברי הוועדה, אך מופיעים רק 5 חברים. זו הרגשה קשה של אי נוחות. יכול להיות שתשלום אש"ל עבור יום הסיור יכול להיות תרופה לתופעה זו. אני קורא לדברים בשם ואינני מצפה להסתייג אותם.

אני מעלה הצעה זו למחשבה ומבקש שלא נחליט

בה. יושבי-ראש הוועדות פנו אלי בענין זה וביקשו ממני לבדוק את הענין. אני מעלה הצעה זו לבדיקה בוועדת הכנסת. בשלב זה אינני מחווה את דעתי לגבי הנושא.

מ. בלייב:

גם אני נתקלתי במצבים בהם שרדה מבוכה כזאת; אבל, יחד עם זאת, אין ההצעה מתקבלת על דעת. ודאי שההצעה לא הובאה בשמו של יושב-ראש. ללל לא מתקבל על הדעת שחברי-הכנסת המוזמן לסיורים, כאשר נסיעותיו וארוחותיו הן על-חשבון המשרד הממשלתי, המוסד המארח; או על-חשבון הכנסת - יקבל הוצאות נסיעה ואש"ל בזמן שמישהו אחר שילם עבורו את ההוצאות. הגיוני הוא שחברי-הכנסת יקבל חזרה את הוצאות נסיעתו מן הבית אל מקום הריכוז - מה שאין משלמים היום, אך זה איננו אש"ל, אלה הן הוצאות ממשיכות של חברי-הכנסת.

לכן מתנגד אני להצעה שהועלתה.

מ. שחל:

לגבי סעיף 751/20 - יום הכנסת (אירוח חייילים ועולים חדשים) - רואה אני שההוצאה בשנת 1970 היתה 20,000 ל"י ואילו התקציב לשנת 1972 ירד ל-10,000, דווקא כאשר בשנה הזאת יש מספר רב יותר של עולים ויש ענין שהקשר בין העולים החדשים לבין הכנסת יהיה הדוק יותר. מפליא אותי שהסכום הזקטן ולא הוגדל, שלא לדבר על כך שצריך היה לפחות להשאיר את הסכום כפי שהיה בשנת 1970. אחד הדברים החשובים הוא שהכנסת תהיה קרובה לאזרחים, בייחוד כאשר מדובר על חייילים ועולים.

אבקש להבהיר לי מה כולל סעיף 761/14 -

הנחות והטבות לשומרים?

האם יש סעיף מיוחד להזמנת עדים מחוץ-לארץ?

נדמה לי שיש מקום להתייחס לנושא שאינו כלול בתקציב. אני מדבר על ייעוץ מקצועי לחברי-הכנסת. דובר על נושא זה ונאסרו דברים רבים. אני יכול להסתמך רק על גסיון מאוד קצר. נדמה לי שכאשר חבר-הכנסת צריך להתייחס לנושא מסויים בחוץ-למדינה, נדמה לו בעבודתו היום יומית. אני מדבר על ייעוץ כלכלי, משפטי לקבוצות של חברי-הכנסת, יותר בשיטה של הצמדה. הדבר הזה נהוג ומקובל בפרלמנטים בחוץ-לארץ. יש להעמיד, לדוגמה, לרשות 5 חברי-הכנסת יועץ מיוחד בתחום זה או אחר, בהתאם לוועדות בהם הם משתתפים.

יש מקום לחשוב לפחות בכיוון זה. אמנם השנה אינה שנה מתאימה להרחבת תקציבים, אבל יש מקום שניתן דעתנו על כך. חסרון זה מורגש בתחומים רבים. למה כוונתך? - כאשר מופיעים נציגים משרד ממשלתי לוועדה הם באים עם יועצים המסייעים נושא מסויים ומסייעים אותו מזווית ראיה מסויימת לאחר שהם עברו על הצתונים ובדקו את העצמינים; לעומת זאת חבר-הכנסת צריך להסתמך על ידיעותיו הפרטיות, או לחפש לו מקורות ידע פרטיים כדי לבדוק את הדברים שהובאו לפניו.

אני מבקש שמומחה מטעם חברי-הכנסת יעדכן את חברי-הכנסת בנושאים הללו, על-מנת שאפשר יהיה לעבוד עם יידע מגוון ורחב.

היו"ר י. ישעיהו:

למעשה, יכולנו לאשר את פרטי התקציב שהוגש לנו על-ידי יושבת-ראש ועדת המשנה אשר דנה בתקציב הכנסת ולסיים בכך את הדיון, אבל יש מקום לעורר שאלות נוספות בהקשר לתקציב.

א. הראל:

אני מציע שנאשר את הצעת התקציב כפי שהובאה על-ידי ועדת המשנה אשר דנה בתקציב הכנסת ולא נאשר שום תוספת נוספת שתוצע כאן. בהקשר לגרעון להביע התנגדות למחשבה שהעלה יושב-ראש הוועדה בקשר להגדלת תקציב הקרן העומדת לרשות יושב-ראש הכנסת. אילו היה יושב-ראש הכנסת עומד על כך ומסביר לנו שהוא זקוק לכך - זה דבר אחר, אבל כאשר הוא בא ומבקש לאשר לו תקציב קטן יותר - אין ערך להגדיל את התקציב, כי זו המצבה הכללית שצריכה להיות במדינה.

בקשר לתשלום אש"ל לחברי-הכנסת היוצאים

לספורים: אין להעלות על הדעת, שחברים היוצאים לספורים והנהגים באותו זמן מאירוח, יקבלו נוסף על כך אש"ל. אני חושב שתהיה זו טעות עניינית וגם אסתטית, כי בספורים האלה חברי-הכנסת הם אורחים של המוסד המזמין ואין חברי-הכנסת מוציאים כספים; דבר אחד הוא אם היו מציעים לשלם שכר עבור אותו יום, אך אני מתנגד לזה כיוון שחברי-הכנסת מקבל שכר חודשי ואין להוסיף לו שכר עבור יום של ספור, שהוא ספור מטעם העבודה בכנסת.

אני תומך בהצעתו של חבר-הכנסת שחל אשר

הציע להעמיד ייעוץ לחברי-הכנסת כדי שיוכלו לעמוד בצורה נאותה מול הדעות המגובשות של נציגי הממשלה. אני חושב שיהיה נכון להנהיג זאת. כאשר השר מחליט לגבש דעה מסויימת עומד לרשותו מנגנון שלם ועצום; השר או נציגו אינם מוגבלים בהפעלת הכלים העומדים לרשותם בבואם לכנסת, ואילו לחבר-הכנסת אין שמץ של אפשרות להפעיל כלים דומים בבואו לדון בנושא מסויים. אין זה גורל של חבר-הכנסת בודד, אלא לפעמים גורלה של ועדה שלמה של הכנסת. אני משתתף בוועדה המשנה של ועדת הפנים המבררת שאלת עתגז קיומה של בית-דגן והישיבות בסביבה בגלל רעש המטוסים. -

עמדנו בדעות בלתי מגובשות. לא היה לנו כל כלי כדי שנוכל להביע דעה ולהמליץ המלצותינו לפני הכנסת. לפני זמן קצר המלצנו המלצה מסויימת לענין בית דגן והנה בא מומחה והפך את הקערה על פיה. אנו בהרגשה שאין לנו כלים לדון בשאלה עניינית לחלוטין, לא פוליטית.

אני מציע, ללא הקשר עם התקציב, להקדיש

לענין הזה דיון מיוחד.

היו"ר י. ישעיהו:
לאינפורמציה רוצה אני למסור, כי לפני שבועיים אירחתי שלושה חברי פרלמנט גרמניים. שאלתי אותם דברים והתברר לי, להפתעתי הנעימה, שהפרלמנט מעניק הקצבה שנתית מיוחדת לסייעות, לצרכי ייעוץ והסברה, בסכום לא מבוטל, לפי בחירתן של הסייעות עצמן. לא הפרלמנט מקבל ייעוץ, אלא הסייעה עצמה מחזיקה מומחים ויועצים אשר מייעצים לה בכל התחומים ואף כותבים עבור החברים את נאומיהם.

ז. שר: בסייעות שם אסור לגבות כספים. כל המימון שם הוא מהמדינה.

א. אנקוריון: בקשר לתוספת תשלום דמי אש"ל בימים בהם נערכים סיורים: הדבר טעון בדיקה. אינני כל כך חסיד להצעה שיושב-ראש הוועדה העלה, אפילו שאני עורך-דין ומפסיד יום עבודה.

אני חושב שטעיף האש"ל טעון בדיקה. אפילו בת-מלון בירושלים, הנותנים את ההנחות הגדולות ביותר לחברי-הכנסת, הגיעו לדרישת סכומים שכאלה, שאם אצדף ללינה במלון את הארוחות ההכרחיות - תשלום האש"ל אינו מכסה את ההוצאה.

ח. ליאור: ראשית, בסעיף 750 - הסברה, ימי עיון ומחקרים - הכל מכוון כדי לתת לחברי-הכנסת מידע מסויים ולערוך הרצאות שונות לחברי-הכנסת. ערכנו כמה פעמים ימי עיון עם פרופסורים ממכון וייצמן, מהאוניברסיטה בירושלים, מהטכניון ומאוניברסיטת בר-אילן. יושב-ראש הכנסת מטפל בענין הייעוץ. לחברי-הכנסת. אנו נמצאים בקשר עם המוסדות להשכלה גבוהה, בזמן האחרון גם עם הטכניון, על-מנת שיעמידו לרשות הכנסת מומחים.

יושב-ראש הכנסת הקים אגודה לחקר הפרלמנטריזם, עם תקציב מיוחד. מטרת האגודה היא להזמין פרופסורים אשר יקדישו שעות ימים-שלוש מזמנם כדי להרצות בפני חברי-הכנסת. אנו משלמים להם מהקרן המיוחדת שהוקמה למטרה זו. יש לנו פעולה די רחבה במושאות הרצאות. יושב-ראש הכנסת הציע הצעה זו והיא נתקבלה. קיימנו פגישות עם ראשי הסייעות וראשי הוועדות והעניין הזה נמצא בטיפול נמרץ. בינתיים נוסדה קרן - גם מהכנסת, גם מהממשלה וגם ממוסד הרוצה בעילום שמו ואשר תרם 75 אלף ל"י - ובה סכום של 450 אלף לירות. אנו מעוניינים להגדיל קרן זו. נשתמש בקרן זו למטרות אשר דיבר עליהן חבר-הכנסת שחל - שיהיה ייעוץ ספציפי מטעם מומחים לחברי-הכנסת.

ביום ג' ייתקיים בכנסת דיון על הריבוי המדאיג של תאונות דרכים קטלניות והצורך בנקיטת פעולות בלתי שגרתיות כדי להלחם בנגע התאונות. פנינו אל הטכניון. הם הביעו זכויותם לבוא לכנסת ולהרצות לפני החברים, אבל כיוון שלא מצאנו את הזמן המתאים לכך ביקשנו מהם להגיש זאת לנו בכתב. אנו נפיץ את החומר בין חברי-הכנסת. זוהי פעולה המצריכה כסף, עלינו לשלם עבור זאת לטכניון. אם יהיה לנו פנאי שבועיים-שלושה לפני דיון מסויים - נזמין אותם. בכל תחום של פעולה יש צוות של פרופסורים שיעמדו לרשותנו: גם מהאוניברסיטה בירושלים, גם מהטכניון וגם מאוניברסיטת בר-אילן.

יושב-ראש הכנסת מקדיש מחשבה ובידורים לענין הצורך בהעסקת מומחים שיסייעו לחברי-הכנסת בעבודתם, אי-אפשר להסדיר פעולה זו מהיום למחר. הפעולה נעשית ועוד תיעשה.

א. עופר: הדברים שאמר מזכיר הכנסת, מר ליאור, הם בכלל דבר טוב. תמיד אפשר ללמוד ולהרחיב את הדעת, אך חבר-הכנסת שחל התכוון לייעוץ ספציפי לענין מסויים. טעות היא לחשוב שלרשות חברי-הכנסת יעמוד צוות מומחים כדוגמת צוות

א. עופר:

המומחים העומד לרשות הממשלה, הצוות שיעמוד לרשות חברי-הכנסת יהיה קצת פחות; לכן לא נוכל לעמוד בהשוואה עם הממשלה.

יש הבדל אם עוסק אתה במקצועך או בא ללמוד נושא חדש - תמיד יהיה לך חסרון לעומת האדם העוסק באותו ענין יום יום. כאשר מתעוררת שאלה בוויכוח, מי שמכיר את המנגנון הממשלתי ואת דרך הביצוע יודע שתמיד יש חלוקי דעות בין המומחים והם אינם מסתירים זאת. כאשר פונה אני ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה כדי ללמוד יותר את הענין, לא קרה שמישהו מהמומנים על המחלקה לא יישב איתי ויסביר לי היכן לחפש את החומר שאני מבקש וכי צד. לא יהיו מומחים כאלה בכנסת. כולם מעוניינים לעזור לחברי-הכנסת. כמובן שאם חבר-הכנסת יפנה למנהל רשות החברות ויבקש לדעת מה "מתבשל" שם, לגיטימי הוא שלא ישיבו לו; אבל אם חבר-הכנסת מבקש נתונים כלשהם - ישמחו לעזור לו. מובן שמאמץ הוא לדעת מה לשאול וממי לשאול. אתם חושבים שהשרים ממתיינים עד אשר מביאים לפנייהם חומר מוכן? - אני יודע כיצד השרים עובדים, הם צריכים להפעיל את המנגנון הגדול הזה כדי שיהיו בידיהם הנתונים והחומר הדרוש.

אני סבור שמנגנון המדינה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - אלה המומחים הטובים ביותר. האם נעסיק כלכלן בדרגה ג', ד' ונתווכח איתו, האם הוא יהיה המומחה שלנו?

מ. גסיס:
כיוון שהועלתה שאלת ייעוץ המומחים רוצה אני לומר: אם ענין זה יבוא לידי התגשמות הרי יהיה זה לפי בחירת הסייעות ולא לפי מינויים בכנסת, כי אי-אפשר להעסיק יועץ שילעיט את חברי-הכנסת מסייעה פלונית בדעות שהן מנוגדות לאותם חברים. אם יתגשם דבר כזה זה צריך להיות ענין של הסייעות ולא של הכנסת.

לענין הרחבת היידע וכיוצא-בזה: אני חושש שאף אחד מאיתנו לא ישלול לימוד תורה מפי פרופסורים, אבל הכנסת אינה מוסד מדעי. נוצר הדושם שאנו הולכים לקראת מידוע הכנסת. הכנסת היא מוסד פרלמנטרי אשר צריך לקבל הכרעות ולהתוות מדיניות. האספקטים המדעיים הם תיאורטיים ולא מעשיים והכנסת אינה עוסקת בתיאוריה. אם הכנסת תרצה לתת פנלים של מומחים - אי-אפשר להעלות על הדעת שזה לא יהיה עיון כלכלי, משפטי וחברתי, אלה הדברים שהכנסת דשה בהם מדי יום ביומו. אם רוצה אני לדון באיזו שאלה כלכלית אינני נזקק לשם כך לפרופסור, אלא לאיש כלכלה מעשי אשר הצליח בתחום הכלכלה ולא בתיאוריה; הוא הדין לגבי שאלות משפטיות. זה לא מתאים לכנסת.

צ. צימרמן:
כיוון שקיים בתקציב סעיף "הסברה, ימי עיון ומחקרים" אשר הוקצבו לו 50 אלף ל"י בלבד, מרשה אני לעצמי להעיר כמה הערות. אם באמת רוצים אנו לעשות משהו רציני כדי שחברי-הכנסת יוכלו להשתמש בחומר וביידע רב יותר - 50 אלף ל"י הם איזה גירוד קטן, טיפת מלח למרק, זה לא מזון שאפשר להשתמש בו; לכן לא רציתי לערער על סעיף זה, אבל כיוון שהתחלנו לדון בנושא זה רצוני לומר: הכנסת, כמו כל פרלמנט אחד בעולם, הוא לא מוסד של התנגשות יידע, אלא של התנגשות דעות. ראשית, הציבור בוחר בחבר-הכנסת שיש לו דעות מסויימות בנושאים מסויימים ושיש לו כושר שכנוע. אחר-כך, כדי לבסס את דעתו, אוסף חבר-הכנסת חומר על כך. אני חושב שלא יהיה זה גילוי מרעיש אם אומר, שכל דעה יכולה למצוא לה סימוכין אצל אנשי מדע וחוקרים, וזה הולך לפי יחס גומלין - על סמך דעה מסויימת מחפש לו האדם את היידע אותו הוא מבקש. אם נפנה חברי-הכנסת לקבל אינפורמציה ממישהו, זה לא יפעל.

אם באמת רוצים אנו שהעובדות בדיונים בכנסת תהיינה מבוססות על עובדות חיים מסויימות, שהוויכוח לא יהיה שטחי, לא משעמם ולא נעמד בפני העובדה שדיון האורך למעלה משעתיים-שלוש הופך לשיעמום - צריך להקציב לכך תקציב ראוי לשמו ולתת לסייעות, או לחברי-הכנסת אפשרות להתייעץ עם האנשים שהם רוצים להתייעץ איתם. אם לא נעשה זאת, חושב אני שהתקציב לסעיף זה יהיה אחד התקציבים שלא נשתמש בו.

ח. ליאור:
אני מציע שוועדת הכנסת תקיים דיון מיוחד בנושא זה ותזמין לדיון זה את יושב-ראש הכנסת החי את הענין.

היו"ר י. ישעיהו: זו הצעה טובה. נזמין את יושב-ראש הכנסת לשיבה בה נקיים דיון בנושא זה.

רוצה אני לחזור ולהדגיש את ענין הרחבת האופקים והיידוע של חברי-הכנסת, אני מחשיב זאת ומציע לא לזלזל בזה. במידה ונערכות פעולות שונות של הרחבת אופקים לחברי-הכנסת - תבורכנה פעולות כאלה; אבל לא תמיד כל דבר בא רק מתוך כוונה טובה - היה זמן שראיתי את עצמי נפגע כחבר-הכנסת כאשר חוגים מסויימים דיברו על כך שצריך להפוך את הכנסת לבית אולפנה, אבל חברי-הכנסת מעוניינים בימי עיון כאלה ובפגישות כאלה כי הן טובות.

אשר לענין הייעוץ: לא במקרה העליתי את הדוגמה מהפרלמנט הגרמני. דומני, שבכנסת ההמטישית החליטו להביא יועץ-משפטי לחברי-הכנסת, אז אין צורך בהשמעת דעות בכנסת - כל הדעות תהיינה אותן דעות.

אני מעוניין בייעוץ פוליטי-משפטי-כלכלי אשר יעזור לי לבסס את התיזות של הגישה של סיעתי; לשם כך צריך להעסיק מומחים ויועצים לפי בחירתן של הסיעות עצמן, והכנסת צריכה לעזור בכך.

אנו צריכים לקיים שיחה בענין זה עם יושב-ראש הכנסת ואולי גם לקיים פגישה עם יושבי-ראש הוועדות, לקראת העתיד.

א. רוזיאל-נאור: אשר להרהור שהעלה יושב-ראש הוועדה בדבר דמי אש"ל לחברי-הכנסת כאשר משתתפים הם בסיוורים: נכון הוא שבסיוור אנו אורחי המוסד או המפעל המארח אותנו, או לעיתים אנו אורחי הכנסת עצמה אשר דואגת לכל הדברים האלה, ולא נאה לקבל דמי אש"ל בימים שאנו אורחים על שולחנם של מי שהם. יום סיוור הוא יום עבודה ואין לשלם עבורו דמי אש"ל. יש לחשוב על כך כיום עבודה. נכון הוא שחברי-הכנסת אינם יכולים לפעמים להשתתף בסיוורים בגלל עיסוקיהם.

מ. בניני: אז לשם מה הם מקבלים משכורת?

א. רוזיאל-נאור: אנו מגיעים לוויתור תיאורטי. עוד מעט ישמיעו לנו דברים על כך שהכסף משחית את האדם, מביא לחטא ולפסמא את הידיים. אנו חיים בעולם שאי-אפשר להיות בו בלי כסף ואנו זקוקים לכסף. לדעתי יום סיוור הוא יום עבודה ועל כך צריך לחשוב, ולא על יום אש"ל. לא נחליט היום בנושא זה.

אשר לייעוץ: חבר-הכנסת נשלח לכנסת על-ידי הרשימה שלו, על-ידי סיעתו, על-ידי מפלגתו, ועל-ידי ציבור הבוחרים אשר לא בחר אותו מפני שהוא מלומד יותר מכולם - כי חבר-הכנסת לא יכול להיות מלומד מכולם, תמיד יספא מלומד יותר ממנו - אלא מפני שישנם עקרונות של הסיעה והסיעה שולחת את נציגיה לפי מה שהם מייצגים. אם לעשות פרה-פרזה על הביטוי של חבר-הכנסת נסים: הכנסת אינה צריכה ללכת לקראת "טייז'ר", אלא "מדוע" - היא צריכה לשאול את הממשלה מדוע עשתה כך ולא אחרת. אפילו אם יעמידו לנו סוללות של מומחים לא ניהפך לפרופסורים ואף לא למומחים, כי אותם מומחים הגיעו לדרגת הידיעות שלהם כתוצאה מלימוד מעמיק במשך שנים. אם יביאו לכנסת סימניריון מוצלח, לכל הפחות יגרו את מחשבותינו, אך לא יספקו לנו דעת. ההרצאות תרחבנה את אופקינו, אך לא תפתורנה את הבעיה.

חבר-הכנסת שחל אמר שדרוש ייעוץ. מניין לו שהייעוץ שיתן לו מומחה א' הוא באמת המלה האחרונה באותו נושא? אם רוצים לדון בנושא מבחינה אקדמאית יש לשמוע מומחים שונים ואחר-כך לחשוב על כל הדעות שהושמעו ובסוף להחליט; אבל אי-אפשר לעשות זאת בגדר עבודת הפרלמנט, איננו יכולים ליהפך לתלמידים. זה מביא אותנו לשאלה מה צריך להיות חבר-הכנסת: פילוסוף-מדינאי, או מדינאי-פילוסוף? חבר-הכנסת מוכן מראש לכך שייצטרך לא רק להניף ידו מפעם לפעם, אלא לאמץ מחשבתו, לשבת בספריה ולעייף בחומר. צדק חבר-הכנסת עופר בכך שאמר שכל אימת שחבר-הכנסת פונה למומחים עוד לא קרה שלא יענו לו בסבר פנים יפות ובשמחה על כך ששאלו אותם. המומחים מרגישים בכך שמביאים הם תועלת והם מגלים ידיעותיהם בשמחה רבה. אז מדוע רוצים אתם ליצור מצב כזה שחבר-הכנסת לא יחשבו, לא יתאמצו להשיג חומר, לא יבחנו שום דבר - יעמוד לצידם מומחה אשר ילמד אותם ויכתוב עבורם אפילו נאומים ואילו הם דק-צבצבני?

א. רזיאל-נאור:

לענין הגדלת הקרן העומדת לרשות יושב-ראש

הכנסת: ועדת המשנה שמעה מפי יושב-ראש הכנסת, והוא עמד על כך בכל תוקף, שהוא אינו מוכן להשאיר את הסעיף בסכום הקודם והוא מבקש את קיצונו. בשנה הקודמת עמדו לרשות יושב-ראש הכנסת 20 אלף ל"י לעומת ההוצאות שהסתכמו ב-16 אלף ל"י. יושב-ראש הכנסת אינו זקוק ל-20 אלף ל"י. הוא גם לא רוצה לעמוד לפני לחצים. לכל פעולותיו די לר בסכום המקוצץ. אם רוצים להגדיל את הסכום יש לשאול את פיו של יושב-ראש הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו: אין צורך לשאול את יושב-ראש הכנסת על כך.

א. רזיאל-נאור:

לגבי שאלתו של חבר-הכנסת שחל בענין:

יום הכנסת (אירוח חיילים ועולים חדשים) -

היה נהוג שביום הכנסת נערכת קבלת פנים פומבית והוצא למטרה זו סכום ניכר של כסף. היו דעות שאמרו שיש בעיות כל כך קשות בארץ - אנשים ללא דיור וכו' - ואין צורך להוציא כספים על מסיבות וקבלות פנים בכנסת. הוחלט בשנה שעברה שלא תיערכה מסיבות, אלא במקום זאת יוזמנו משלחות של עולים חדשים וחיילים. אירוח זה לא מצריך סכום כסף רב כל כך כמו הסכומים שעמדו לצורך החגיגות הפומביות.

לענין הנחות והטבות לשומרים: סכום זה

כולל השתתפות במס אחיד; השתתפות בתשלום שכר לימוד לילדי השומרים הלומדים בבית-ספר תיכון וקצובת דיור לשומרים נשואים. ההנחות וההטבות לשומרים ניתנות בהתאם למקובל לגבי שומרים במשטרת ישראל.

אשר להזמנת עדים מחוץ-לארץ: אינני יודעת.

אני מרשה לעצמי לבקש מיושב-ראש הוועדה

להביא לידי אישור את עבודתה של ועדת המשנה אשר דנה בתקציב הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

ביחס להצעת להגדיל את התקציב לקרן יושב-

ראש הכנסת, אם אין מי שתומך בהצעת לא

אעמידה להצבעה. אני חושב שאין זה תלוי אך ורק בהסכמתו של יושב-ראש הכנסת כיוון שזה סעיף שהכנסת חושבת שיש בו צורך. אם הסעיף איננו דרוש - נמחק אותו.

צ. צימרמן:

יש תמיכה בהצעה.

ד. ארזי:

אל תעבור מקיצונית אחת לקיצונית אחרת.

אין זה זכרון שהסעיף אינו דרוש. יושב-

ראש הכנסת נוהג לפי כלל זה: שאם יפתח פתח - לא יהיה גבול. אם יתחילו

לפנות אליו בבקשת תמיכות להוצאות ספרים, ברגע שיושב-ראש הכנסת יפתח

פתח לכך - לא יהיה קץ לדבר ונצטרך להגדיל את הקרן ל-100 אלף ל"י

כיוון שיווצרו תקדימים. יושב-ראש הכנסת אמר שמוטב לו שיאמר שאין

לו תקציב לכך מאשר יצטרך להפלות בין גורמים שיפנו אליו בבקשות.

אני סבור שאיננו צריכים להטיל בענין זה

את מרות הוועדה, אלא לכבד את רצונו של יושב-ראש הכנסת. אין ספק כי

לו היה קיים מצב אחר היה יושב-ראש הכנסת מסביר לנו את המצב והיינו

נענים לבקשתו, כי אף אחד מאיתנו אינו חושב שהסכום שהוקצב לקרן יושב-

ראש הכנסת הוא גדול מדי.

היו"ר י. ישעיהו:

כיוון שיש תמיכה בהסתמיות שלי - נצביע.

ה צ ב ע ה

בעד העמדת הסכום על 20,000 ל"י - 6

בעד הצעת ועדת המשנה לתקציב הכנסת, שהסכום יועמד על 15,000 ל"י - 6

הצעת יושב-ראש ועדת הכנסת להעמיד את הסכום המוקצב לקרן לרשות יושב-ראש הכנסת

על 20,000 ל"י - לא נתקבלה.

ה צ ב ה

בעד אישור הצעת תקציב הכנסת לשנת 1972
כפי שהובאה מוועדת המשנה לתקציב הכנסת - רוב

הוחלט: לאשר הצעת התקציב לשנת 1972 כפי שהובאה לפני הוועדה על-ידי ועדת המשנה של ועדת הכנסת אשר דנה בתקציב הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו: אני רוצה להודות בשם ועדת הכנסת לוועדת המשנה וליושב-ראש שלה, חברת-הכנסת רזיאל-נאור. עשיתם עבודה טובה ויפה.

ג. קביעת הזמן לדיון בנושא: הריבוי המדאיג של תאונות דרכים קטלניות והצורך בנקיטת פעולות בלתי שגרתיות כדי להלחם בנגע התאונות

עלינו לקבוע זמן לדיון בנושא: הריבוי המדאיג של תאונות דרכים קטלניות והצורך בנקיטת פעולות בלתי שגרתיות כדי להלחם בנגע התאונות, אשר יועלה לדיון ביום ג', ט"ז בשבט תשל"ב - 1.2.72. ההצעה היא של חבר-הכנסת אברמוביץ.

אינני בטוח שריבוי שעות לדיון זה יכול להקטין את מספר התאונות. אני מציע שנסתפק בשעתיים.

הוחלט: לקבוע שעתיים לדיון הנ"ל.

היו"ר י. ישעיהו:

ד. פניית חבר-הכנסת ר. ארזי לתיקון סעיפים 48 ו-87 של התקנון

חבר-הכנסת ארזי מציע להוסיף לסעיף 48 של התקנון שני סעיפים נוספים:

48 א כל דיון על הודעה או הצהרה שנמסרה מטעם הממשלה, יהיה נוכח בכל שלבי הדיון. חבר הממשלה שמסר את ההודעה או ההצהרה או חבר ממשלה אחר שנתבקש על ידיו לייצגו והודעה על כך נמסרה על ידי יושב-ראש הישיבה; "

248 א האמור בסעיף 48 יחול גם על דיון בתקציב של משרד ממשרדי הממשלה. ולענין זה כל המדובר באותו סעיף בחבר ממשלה יראו אותו כמכוון לשר או סגן השר שסקר את תקציב המשרד בפני הכנסת. "

לסעיף 87 מציע חבר-הכנסת ארזי להוסיף:

87 א בקריאה ראשונה יהיה נוכח בכל שלבי הדיון, השר או סגן השר שמסר את דברי ההסבר להצעת החוק, או חבר ממשלה שנתבקש על ידי השר לייצגו והודעה על כך נמסרה על-ידי יושב-ראש הישיבה. "

ר. ארזי:

מאז הגשתי את ההצעה לא חל שינוי מהותי במצב אשר לגבי הגשתי הצעות אלה. נוצר רושם די כבד וקשה אצל כל חבר-הכנסת אשר מופיע בדיון בו פתח השר או סגן השר כאשר מדברים רק אל הפרוטוקול. אני יודע שהשרים יכולים להפוך את הקערה על פיה ולומר שגם להם לא נעים כאשר הם עונים לדברי חבר-הכנסת המתווכח כאשר הוא איננו באולם. אינני מתעלם מטיעון כזה, אבל אין להשוות את שני הטיעונים האלה. השר חייב להקשיב לדברי הנואמים. אפשר לומר שהשר יכול לקראם מן הסטנוגרמה, אבל אין זה מצדיק את היעדרו; משום כך הצעתי שבמקרה שהשר לא יוכל לבוא - אם הוא נקרא לישיבה דחופה כלשהי, השר הוא בשר ודם - יבקש אחד מחבריו בממשלה שיהיה נוכח באולם ויקשיב לדברים. ואני מוסיף: שהודעה כזאת תימסר על-ידי יושב-ראש הישיבה: שבמקומו של השר שצריך היה להיות נוכח באולם - נוכח שר אחד, כי השר הנוגע

ד. ארזי:

בדבר נקרא לישיבה. יכולים להיות באולם גם 5 שרים והשר הנוגע בדבר לא יהיה נוכח, אבל חשוב שהשר עליו יודיע יושב-ראש הישיבה. שהוא מטלא מקומו של השר הנוגע בדבר, יהיה נוכח.

אולי המלים: "בכל שלבי הדיון" יכולים להפיל אימה ופחד ויהיה מקום לחשוב שהכוונה היא שהשר לא יוכל לצאת מהאולם אפילו לרגע - מוכן אני להתפשר על כך, כי אין לי כוונה כזאת. אני רק מעוניין שהשר יהיה נוכח בכל שלבי הדיון.

אני מראש אומר שאקבל את החלטת הוועדה, לא אגיש על כך הסתייגות למליאת הכנסת. חברי-הכנסת נוספים גם כן חשבו על כך. אני ניסחתי הצעות אלו כאשר הרגשתי את הדבר ביתר חריפות לגבי עצמי. אשמח לשמוע דעת החברים בנושא.

א. הראל:

גם אם מרגיש אני מידה מסויימת של היסוס מצד חברי-הכנסת ארזי, מוכן אני לתמוך בהצעת חברי-הכנסת ארזי תמיכה מלאה. כאן מדובר על נוכחות במליאה. חברי-הכנסת זכאי לכך שהשר ישמע את דבריו לא באמצעות יועציו או באמצעות קריאה בפרוטוקול, אלא שייתרשם מדבריו. אני חושב שהצעתו של חברי-הכנסת ארזי נכונה. לשרים יש בדרך-כלל סגנים והם יכולים להיות נוכחים בדיון על נושא שהועלה ובדיון על תקציב משרדם.

הייתי רוצה בהזדמנות זו להעיר לגבי נוכחות חברי-הכנסת שדיברו בנושא מסויים במליאה ואינם מסתייגים לשמוע את תשובת השר. אינני מזכיר על כך שהם אינם מסתייגים לשמוע את דברי חברי-הכנסת המדבר אחריהם, אבל השר בהחלט זכאי לכך שחברי-הכנסת יקשיב לתשובתו ולהבהרותיו. לכן אני בהחלט תומך בהצעת חברי-הכנסת ארזי.

היות וזו היא הצעתו של חברי-הכנסת ארזי, ואינני רוצה לקחת אותה ממנו - אולי ימצא חברי-הכנסת ארזי תוספת נאותה להצעתו לגבי נוכחות חברי-הכנסת בזמן תשובת השר. הועלתה גם הצעה שהשר לא ישיב לשאלתה של חברי-הכנסת אשר אינו נוכח באולם - זו דרך נכונה, אולי אפשר להתבטא בדרך זו גם לגבי כך שהשר לא יהיה חייב להשיב ולענות לדברי חברי-הכנסת כאשר אותו חברי-הכנסת אינו נוכח באולם, אלא אם השר מעוניין בכך. השר אינו חייב להצטרף בפני חברי-הכנסת אם הוא לא בא לשמוע את תשובתו. זה צריך ללכת בד בבד.

אם רוצים להעלות את רמת הדיונים בכנסת צריכים: א) שהשר או נציגו יהיו נוכחים באולם; ב) שחברי-הכנסת שהשתתפו בדיון יואילו להקשיב לתשובת השר או לנציגו הפרלמנטרי.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מציע לחברי הוועדה לעיין בפרוטוקול של הוועדה מיום 13.1.70 - פרוטוקול מס' 10. ישיבה זו התנהלה כראשותו של חברי-הכנסת ברעם, שהיה יושב-ראש הוועדה, ואני הייתי חבר הוועדה. בישיבה זו דיברו בהצעותיו של חברי-הכנסת ארזי לסעיפים הנ"ל.

אני מציע שבזמין לישיבה הבאה בנושא זה את שר המשפטים או נציג הממשלה.

רצוני לשאול: מה יקרה בכנסת, כאשר נביח דנים בתקציב משרד האוצר, והשר הנוגע בדבר יצא מהאולם וסגנו נעדר מאולם המליאה, מה תעשה אז הכנסת? אני מציע שאלה זו, כי מי שמציע הצעה צריך לתת תשובות לשאלות שונות שיתעוררו.

צ. צימרמן:

אולי זה לא נוח שאני דווקא, כאיש האופוזיציה, צריך להתנגד להצעתו של חברי-הכנסת ארזי שהוא איש הקואליציה, כאשר באים להטיל חובות נוספים על שרי הממשלה. אני רוצה לשקול את העניין לגופו: אינני יודע כיצד הצעות אלו יפעלו באופן מעשי. אני חושב שבמקום שנתקן את הליקויים הקיימים בכנסת, שאין חולקים עליהם - גם כאשר שרי הממשלה אינם נוכחים בדיון, גם כאשר חברי-הכנסת אינם נמצאים באולם כאשר השר משיב להם, בלי להזכיר שכאשר חברי-הכנסת מסיים דבריו הוא הולך הביתה - נחמיר אותם.

צ. צימרמן:

כיצד ייראו הדברים כאשר אדם יקרא בתקנון הכנסת וימצא שהשר חייב להיות נוכח באולם בשעה שדנים על נושא הנוגע לו? - יהיה זה כעין הדרכה לשרים; אותו הדבר לגבי הכנסת. הרי הנימוס מחייב שבאשר דנים בנושא מסויים הנוגע לשר מסויים או לחבר-הכנסת - הם צריכים להיות נוכחים באולם. האם נכניס נוהלי נימוסין לתקנון? הסדר כזה לא נראה לי. מה יהיה אם השר לא יהיה באולם? כאשר נכנסתי לכהן כחבר-הכנסת בכנסת נראה לי מוזר ביותר שכאשר מגיש אני שאילתה בקיץ אני נענה בחורף ואף בחורף שלאחריו. הגשתי אז הצעה לקצר את מועד מתן התשובה על שאילתה והתוצאה היתה שהאריכו את המועד. מ-14 יום ל-28 יום וזאת כדי שיהיה סיפק בידי השר להשיב במועד. נתקלנו בזה שאי-אפשר להגיד לשר שום דבר, כפי שאי-אפשר להורות לחברי-הכנסת. מה לעשות.

או שנתקן את הבעיה הזאת מכל הבחינות ונתקין תקנות בקשר לכך - אבל אני רואה שאיננו יכולים לעשות זאת. צריך לדאוג לכך שהשר יהיה נוכח בזמן הדיון על נושא הנוגע לו ולמשרדו ושחברי-הכנסת יהיו נוכחים. צריך להסדיר זאת באמצעות חוזר ולא דרך תקנה בתקנון, כי: א) לא נאה להתקין תקנות כאלו; ב) אם התקנות תותקנה בתקנון ולא תפעלנה זה יזיק, כי אז התקנון הופך למאמר בעיתון שקוראים אותו אך הוא אינו מחייב.

היו"ר י. ישעיהו: המשך הדיון בנושא זה יתקיים בהשתתפות שר המשפטים או נציג הממשלה.

הישיבה נבעלה בשעה 10.10.